

De leden van de commissie Justitie en Veiligheid
Tweede Kamer der Staten Generaal
cie.jv@tweedekamer.nl

Datum

2 februari 2024

Contactpersoon

J.M.E. Smilde

Afschrift aan

De demissionaire minister van Justitie en Veiligheid
De demissionaire minister voor Rechtsbescherming

Onderwerp

Brief inzake de modernisering van het Wetboek van Strafvordering

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Vorig jaar heeft de Tweede Kamer zich bij verschillende gelegenheden gebogen over diverse boeken van het wetsontwerp inzake de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Sv). Op 30 november 2023 behandelde de Kamer boek 4 van het beoogde ‘nieuwe’ wetboek en gewacht wordt nu op de reactie van de minister. Lopende dat proces wil de Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) nogmaals aandacht vragen voor de positie van de rechter.¹

Het is niet de eerste keer dat de WeCo aandacht vraagt voor wezenlijke onderwerpen die in het beoogde gemoderniseerde wetboek worden behandeld. Zo heeft de WeCo in een brief gedateerd 20 augustus 2018 een aantal duidelijke kanttekeningen geplaatst bij het algemene kader van het wetboek.² De WeCo heeft toen aandacht gevraagd voor de taak en de positie van de procesdeelnemers, die op punten onvergelijkbaar is met die in de andere rechtsgebieden. De wetgever is in de memorie van toelichting (en tot nu toe ook in de schriftelijke voorbereiding door de Kamercommissie) niet inhoudelijk op deze punten ingegaan. De WeCo verzoekt de Tweede Kamer om de eerdere adviezen (zie noot 2) nogmaals ter hand te nemen en het wetsontwerp mogelijk alsnog te amenderen.

Voor nu vraagt de WeCo zoals gezegd aandacht voor de positie van de rechter. De regering benadrukt in het wetsontwerp – zij het wat minder sterk dan aanvankelijk – de ‘beweging naar voren’ die de rechter, in het bijzonder de voorzitter van de meervoudige kamer en in het vooronderzoek de rechter-commissaris, zou moeten maken. In de huidige praktijk valt die beweging niet eenvoudig te realiseren. In veel grote zaken beroept de verdachte zich namelijk op zijn zwijgrecht tot het onderzoek is afgerond. Pas dan presenteert de verdediging niet zelden een ‘alternatief scenario’ dat gepaard gaat met vele en complexe onderzoekswensen, waarbij een inhoudelijke reactie op de gemaakte verwijten uitblijft.

¹ Zie daarover ook uitgebreid het Project Bijstand Tweede Kamer modernisering Wetboek van Strafvordering, Inhoudelijke rapportage Boek 4: Berechting van 13 november 2023. Al deze stukken zijn via de website van uw Kamer te raadplegen zie [Vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering \(Wetboek van Strafvordering\) | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

² [Def.-NVvR-advies-herziening-boeken-3-tot-en-met-6-Sv.ondetekend-I.pdf](#)

Deze feitelijke proceshouding belemmert een voortvarende procesvoering. In dit verband moet worden bedacht dat dergelijke onderzoekswensen, als zij in redelijkheid kunnen raken aan de beantwoording van de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv, ook in een laat stadium niet kunnen worden genegeerd (het onderscheid tussen de criteria ‘verdedigingsbelang’ en ‘noodzaak’ zijn al geruime tijd sterk gerelativeerd). De (zittings)rechter staat immers in voor de volledigheid en evenwichtigheid van het dossier, onontbeerlijk in een eerlijk proces.

Tegen deze achtergrond moeten de te verwachten gevolgen van de ‘beweging naar voren’ voor de rechter worden gezien. Het gaat dan dus concreet om de voorzitter van de meervoudige kamer en de rechter-commissaris. Zij zullen zich al in een vroege fase van de procedure intensief in het dossier moeten verdiepen. Het aantal zaken dat zij tegelijkertijd in behandeling kunnen hebben zal daardoor beperkter zijn dan momenteel het geval is. Het is de bedoeling om de mogelijkheden om waar nodig en gewenst regelend en organiserend op te treden voor deze rechters te verruimen. Daar zijn volgens de WeCo goede gronden voor. Soms zullen complexe, ‘gevoelige’ zaken echter niet alleen door de voorzitter, maar door de meervoudige kamer moeten worden besproken en beslist. Een gezamenlijk genomen beslissing zal in het algemeen evenwichtiger en meer gezaghebbend zijn. Deze werkwijze maakt een verdeling van de werklast mogelijk en voorkomt dat de voorzitter te zwaar belast raakt.

Dat laat onverlet dat ook de WeCo het belang van een actieve, regelende rol van de voorzitter (en in het vooronderzoek van de rechter-commissaris) onderstreept. Maar, en dat is het punt dat de WeCo nu nogmaals onder de aandacht wil brengen, die actieve rol van de voorzitter bij de voorgestelde ‘procesinleiding’ vraagt om een forse inspanning, die de nodige (werk)tijd zal kosten. Momenteel is die tijd er niet. Strafrechters (net als overigens alle rechters en officieren van justitie) werken al jaren structureel over, zoals opnieuw werd vastgesteld in het tijdsbestedingsonderzoek rechtspraak 2021.³ De samenstelling van strafkamers is bij de meeste gerechten niet zo geregeld, dat vanaf de eerste pro forma-zitting een vaste combinatie op de zaak zit. Dat wordt wenselijk geacht, maar blijkt in de praktijk moeilijk te realiseren.⁴

Nu ook op andere punten de taken van de rechter-commissaris en de zittingsrechter worden uitgebreid, is het onontkoombaar dat er meer mensen (rechters én ondersteuning) nodig zijn om een gelijkblijvend aantal strafzaken te kunnen afdoen.⁵

Een tweede, en voor de NVvR als beroepsvereniging zeer belangrijk, aandachtspunt bij de geschetste uitbreiding van de taak van beide rechters is de persoonlijke veiligheid. In een recent onderzoek wordt aangetoond dat een substantieel gedeelte van de rechters op dit moment al druk voelt en soms zelfs verdergaande wijzen ervaart van (poging tot) beïnvloeding.⁶ Om een verdere toename van die druk te voorkomen, past vanaf nu eerder een gespreide beslissingsstructuur, ook wel aangeduid als ‘verdunning’ in plaats van (nog) verdergaande ‘concentratie’. Het openbaar ministerie past dit eerste overigens al toe om zo min mogelijk risico’s te laten ontstaan voor individuele (zaken)officieren van justitie. Op dit

³ Zie onder andere de berichtgeving hierover op de website van de NVvR, [NVvR: structureel overwerk en hoge werkdruk binnen ZM en OM onaanvaardbaar -](#)

⁴ ⁴ Behalve in een beperkt percentage van de strafzaken: mega-zaken, minimega-zaken en publiciteit gevoelige zaken. Maar ook in die zaken is vaak aanvankelijk slechts de voorzitter gekoppeld.

⁵ In dit kader wijst de WeCo ook op het (negatieve) advies van de Raad voor de rechtspraak [Advies inzake de wetsvoorstellen tot vaststelling van de Boeken 3, 4, 5 en 6 van het Wetboek van Strafvordering \(Modernisering Sv\) \(rechtspraak.nl\)](#)

⁶ [Tientallen rechters en officieren voelen zich bedreigd - NVvR](#)

punt moet de zittende magistratuur zich eveneens (noodgedwongen) omgevingsbewust te tonen. Maar ook de wetgever moet dit aspect naar het de WeCo voorkomt een duidelijke plaats geven in het wetgevingsproces, om daarmee te laten zien dat ook de wetgever zich rekenschap geeft van veiligheidsaspecten die (kunnen) kleven aan het werk van de magistraat.

De WeCo sluit af met het uiten van grote zorgen over de omstandigheid dat een deel van het doel dat de wetgever bij aanvang van het traject voor ogen stond – het komen tot een in (en voor) de praktijk werkbaar wetboek – zonder wezenlijke koerswijzigingen niet zal worden gehaald.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

Prof. mr. Th. A. de Roos, voorzitter